

На “Тргу од ћирилице” одржано вече посвећено вјерском и народносном осјећању наших предака у “Гласу Црногорца” (ВИДЕО)

У оквиру манифестације “Трг од ћирилице” синоћ је у порти цркве Светог Спаса на Топлој одржан програм под називом “О првјенцима журналистике у Црној Гори” у којем су о вјерском и народносном осјећању наших предака у текстовима објављиваним у доба предјугословенске Црне Горе у “Гласу Црногорца” у доба предјугословенске Црне Горе.

На ову тему говорили су др Милена Мартиновић и Јован Маркуш.

Излагање Јована Маркуша на тему “Првјенци журнализма у Црној Гори”

Листови “ЦРНОГОРАЦ” И “ГЛАС ЦРНОГОРЦА” у свијетлу најновијих дешавања

Црногарска журналистика почиње недјељним листом „ Црногорац”, који се бавио политичком и културном проблематиком. Излазио је на Цетињу од 23. јануара 1871. до 15. фебруара 1873. године. Уредник му је био Симо Поповић а власник Јован Сундечић. Иако није носио никакав званични поднаслов, лист

је био, у ствари, орган ондашње црногорске државне управе и један од органа Уједињене српске омладине.

Можда чудно звучи када се каже да је лист „Црногорац“ био један од органа Уједињене српске омладине. Међутим треба знати, да је приликом крштења првијенца сина књаза Николе, престолонаследника Данила, 1871. године, на Цетињу одржан састанак представника Уједињене омладине српске. На њему су учествовали омладинци из Црне Горе, Боке Которске, Далмације, Херцеговине, Србије и Војводине. Иницијатор скупа је био Светозар Милетић, познати национални првак из Војводине, која је тада била у саставу Аустроугарске. Том приликом је донесен Статут Дружине за ослобођење и уједињење српско. Статут је рађен у кући војводе-сенатора црногорског Маша Врбице. На изради Статута радили су већ онда познати јавни радници: Милан Кујунџић, Лаза Костић, Коста Угринић, Миша Димитријевић, Ђока Влајковић и Васа Пелагић. Према том Статуту конституисана је том приликом Дружина за ослобођење и уједињење српско. У Дружину су ушли познати јавни радници из свих српских крајева, њих укупно 27. Црну Гору су у Дружини заступали војвода Машо Врбица и књажев лични секретар војвода Симо Поповић. Светозар Милетић и Уједињена омладина српска радили су на побољшању односа између Црне Горе и Србије ради извођења акције за ослобођење и уједињење српског народа. Књаз Никола је представницима омладине ставио на увид преписку између њега и књажевског намјесништва у Београду, да се увјере до кога је кривица за затегнуте односе званичне Црне Горе и Србије. Књаз је несумњиво знао за непријатељски став намјесништва против ратних заплета, које је омладина подстицала и жељела. Овај политички скуп као претходница ширег националног покрета имаће далекосежни значај по политичке прилике у Црној Гори, а књазу Николи је повећао још више популарност коју је имао као један од несумњиво напожељнијих и најугледнијих вођа српског народа.

„Црногорац“ је без резерве пропагирао идеје Уједињене српске омладине, и одиграо је крупну политичку улогу за легалну пропаганду ослободилачких идеја код поробљених балканских народа против Турске.

У вријеме излажења „Црногорца“, поред уредника и власника листа, на Цетињу су боравили истакнути чланови Уједињене српске омладине: војвода Марко Миљанов, војвода Машо Врбица, ректор Богословије Милан Костић, Вaso Пелагић и др.

Боравак Васе Пелагића на Цетињу имао је утицај и на развитак новинарства у Црној Гори. Он је био сарадник „Црногорца“ и у њему је објавио два дужа

чланка о положају Срба под Турском. Чланци су имали мобилизаторски карактер у том смислу што су подстрекавали на устанак.

Милан Костић и Васо Пелагић су одиграли значајну улогу у развијању ослободилачког покрета ондашње црногорске омладине. Док је Костић био ректор Богословије, цетињски богословци су организовали, уз његову и Пелагићеву помоћ, друштво Црногорски борац. Поједини његови чланови сарађивали су у „Црногорцу” (Марко Драговић и др.). У нашој историографији стоји, мање-више, као ноторна чињеница да је Васо Пелагић протјеран из Црне Горе. Међутим, подаци које пружа „Црногорац” говоре друкчије. Пелагић је послје одласка из Црне Горе одржавао стални контакт са друштвом Црногорски борац, што се види из података које нотира „Црногорац”. Када је Пелагић ухапшен у Вуковару и када су полицајске власти припремиле његову екстрадицију турским властима, „Црногорац” је одлучно устао против таквог злочина, наглашавајући да би екстрадиција Пелагића турским властима значила његову смрт. Залажући се за Пелагићево ослобођење „Црногорац” је писао, између осталог, да је Пелагић црногорски држављанин и да га мађарске власти не смију предати турским властима, јер он није турски држављанин. И, заиста, у Државном архиву на Цетињу постоји пасош Васа Пелагића из којег се види да је био црногорски држављанин.

Због антитурског и антиаустријског писања »Црногорац« је био забрањен на турској и аустријској територији. Ради тога је изгубио могућност за легалну пропаганду ослободилачких идеја у тим крајевима па је морао обуставити излажење.

„Црногорац” је имао и свој књижевни додатак „Црногорац”, и то је био први књижевни лист у Црној Гори.

„ГЛАС ЦРНОГОРЦА”

Не одричући се подстрекавања српског народа на устанак против Турске, нити антиаустријске пропаганде „Црногорац” је промијенио име и појавио се 21. априла 1873. године под именом „Глас Црногорца”.

„Глас Црногорца” излази до 1. октобра 1877. (бр. 62) када прави прекид због ратне ситуације. Од 6. јануара 1879. продужује редовно излажење до 20. децембра 1915. године. Тада, опет због ратних прилика, престаје да излази, али га црногорска влада у егзилу обнавља од 22. јануара 1917. до 18. јуна 1922. године, у Неју код Париза, а затим у Риму.

Од 26. броја 1895. године „Глас Црногорца” на првој страни има и свој

службени дио који је припремала влада.

„Глас Црногорца” није био само званични орган црногорске владе. Он садржи изванредан материјал за проучавање политичких, културних, просвјетних, националних, вјерских, научних и књижевних прилика друге половине XIX и прве двије деценије XX вијека. Без овог листа се у цјелини не би могла, за овај период, писати политичка и културна историја Црне Горе, јер је велики дио архивске документације пропао у предходним ратовима.

„Глас Црногорца” садржи не само изванредну политичку грађу већ и драгоцену грађу за историју наше књижевности. Сва интелигенција из Црне Горе, која се бавила књижевношћу и новинарством, сарађивала је у њему. Осим њих, у њему су сарађивали, такође, и најеминентнији књижевници и научници са српског културног простора из сусједних земаља. Од српских научних и књижевних радника ту су: Симо Поповић, Милан Костић, Васо Пелагић, Вук Врчевић, Змај Јован Јовановић, Љубомир П. Ненадовић, др Лаза Костић, Симо Матавуљ, др Валтазар Богишић, Јован Павловић, Шћепан Митров Љубиша и читава плејада српских писаца.

„Глас Црногорца” доноси у свом подлистку преводе Тургењева, Толстоја, Гогоља, Љермонтова, Горког, Сјенкевича, Емила Золе и других познатих свјетских књижевника. Неки од познатих свјетских књижевника су давали лична овлашћења редакцији да њихове радове публикује у листу. Тако је Емил Зола 1888. године лично дозволио да се његов роман »Снови«, у преводу Сима Матавуља, објављује у подлисцима листа.

У »Гласу Црногорца« сарађују и бројни инострани научници, међу којима посебно треба истаћи познатог руског етнолога свјетског гласа Павла Аполоновича Ровинског.

»Глас Црногорца« је први почео у Црној Гори да систематски обрађује ретроспективну библиографију Црне Горе. Систематска обрада ретроспективне библиографије Црне Горе у црногорској штампи почиње 1886. године, када је Ђезаре Тондини де Гварнеги са Марком Драговићем објавио неколико стотина библиографских јединица. Допуне ове библиографије дао је пуковник Никола Овсјани, који је једно вријеме био у Београду, а касније у Црној Гори. Драговић је и после 1892. године продужио рад на ретроспективној библиографији Црне Горе, па је у подлисцима „Гласа Црногорца” 1913. године објавио неколико стотина нових библиографских јединица под насловом „Библиографски зборник”.

За политичког историчара »Глас Црногорца« представља драгоцену грађу. Све до смрти Светозара Милетића лист је са посебним поштовањем писао о њему и његовом покрету. Поред тога, све важније покрете у Далмацији, Босни и Херцеговини, Војводини, Србији и Бугарској попраatio је својим коментарима. У вријеме избијања познатог српско-хрватског спора редакција је настојала да донекле супротности ублажи, користећи се сарадњом бивших истакнутих чланова Уједињене српске омладине (Змаја Јована Јовановића, Љубе Ненадовића, Лазе Костића, Александра Сандића, Лаза Томановића и др.).

„ Глас Црногорца” је водио интересантне полемике. Запажена је његова полемика са представницима србијанске владе 1881. године о грађењу жељезнице Београд—Солун. Томе питању је у броју од 12. априла 1881. године посвећен опширни уводник, у ком се изражава неслагање са трасирањем такве жељезнице за Солун, који је у турским рукама. Ту се поред осталог каже:

„ Сасвим друкчије стоји ствар, када се на око узме железница скопљанско-улцињска. То је на излазу те железнице у Улцињу Србин—Црногорац господар, и железничка пруга која би полазила из Београда до Улциња полазила би из једног краја српске куће на други крај српске куће. На поласку њеном био би Србин господар, а исто тако и на изласку њеном. Том железницом добила би и друга српска држава, Србија, свој излаз на море, и то не на туђе море као у Солуну, него на своје рођено, на српско-црногорско море.”

Проучавање анексије Босне и Херцеговине не би било потпуно без документације коју пружа „ Глас Црногорца”. Лист је отворено позивао на борбу против анексије 1908. године.

Не мање интересантне податке пружа „ Глас Црногорца” о малисорском устанку у сјеверној Албанији и балканским ратовима.

„Глас Црногорца” , чак и као званичан, био је врло добар лист. Наравно, у првом почетку, док је био само „Лист за књижевност и политику” он је био најбољи, такав је иако у мањој мјери остао и доцније све до године 1906, кад су у Црној Гори почеле уставне борбе, које су биле праћене немилим аферама. У ово вријеме као званични орган постао је далеко више личан, него што је то требао да буде.

За вријеме свог излажења у емиграцији „Глас Црногорца” има претежно

политички карактер с изразитом тенденцијом да оправда постојање емигрантске владе краља Николе и да се супротстави пропаганди присталица србијанске владе на Крфу.

Данас, кад се и на недавну прошлост може бацити непристрастан поглед, треба признати, да је „ Глас Црногорца” дуго година часно испуњавао своју српску дужност. Довољно је погледати разне прилоге који се односе на језик, народност, прославе црквених празника, говоре државних и црквених великодостојника као и разне огласе да би се схватило који је народ живио на овим просторима и којој је цркви припадао.

Нажалост, када данас погледамо што пишу разни резимски историчари и публицисти о том времену питамо се о којем су то времену и народу свједочили „ Црногорац” и „ Глас Црногорца” првјенци публицистике у Црног Гори

Што нарочиту важност даје „Гласу Црногорца” , то су његови уредници и његови књижевни сарадници. Ми смо видјели, да су његови уредници и сарадници кроз дуги низ година били све наши познати јавни радници и књижевници: Симо Поповић, Јован Павловић, Лазо Костић, Јован Јовановић Змај, Љуба Ненадовић, Симо Матавуљ, Лазар Томановић, . Александар Сандић, Вук Врчевић, Јован Сундечић, Никола I Петровић Његош и други.

Црногорац и Глас Црногорца имају српски карактер и по прилозима које су доносили и по уредницима који су их уређивали. За педесет година излажења свега су три њихова уредника били из уже Црне Горе, а остали су били из разних крајева са српског културног простора из сусједних земаља.

*

Црногорац, лист за политику и књижевност, уредник Симо Поповић, власник Јован Сундечић, година I, бр. 1—48, стр. 1—192, Цетиње, 1871; година II, стр. 1—192, бр. 1—72, Цетиње, 1872; гођина III, број 1—6, стр. 1—24, Цетиње, 1873.

Глас Црногорца, недјељни лист за политику и књижевност, од бр. 26. 1895. лист за политику и књижевност са додатком Службеног дијела на првој страни, гдје су објављивани закони, уредбе, прогласи владе и други службени материјал. Излази стално на Цетињу до 20. децембра 1915, затим наступа прекид и продужује да излази од 22. јануара 1917. године у Неју код Париза као орган емигрантске владе Црне Горе и један број у Риму 18. јуна 1922. године.

Глас Црногорца, уредник Симо Поповић, бр. 1—37, 1873; бр. 1—52, 1874; бр. 1—56, 1875; бр. 1—60, 1876.

Глас Црногорца, уредник Стево Чутурило, бр. 61—65, 1876.

Глас Црногорца, бр. 10—50, 1877. Као уредник се потписивао Божо Новаковић, а стварни уредник је био Јован Павловић који се тада, из политичких разлога, није потписивао.

Глас Црногорца, бр. 50—62, 1877. Тада је привремено престао да излази због ратне ситуације и почиње да излази 6. јануара 1879.

Глас Црногорца, бр. 1—52, 1879. Као уредник се потписује Божо Новаковић, а стварни уредник је Јован Павловић.

Глас Црногорца, бр. 1—51, 1880. Главни уредник се потписује Божо Новаковић, а фактички уредник је Јован Павловић.

Глас Црногорца, бр. 1—52, 1881; бр. 1—53, 1882; бр. 1—52, 1883; бр. 1—52, 1884; бр. 1—52, 1885; бр. 1—52, 1880; бр. 1—52, 1887; бр. 1—52, 1888; бр. 1—52, 1889; бр. 1—52, 1890; уредник Божо Новаковић.

Глас Црногорца бр. 1—21, 1891. Уредник др Лазо Костић. Према писању Сима Матавуља у »Биљешкама једног писца«, др Лаза Костић је постао уредник »Гласа Црногорца« 11. јула 1885. године, а служба му је престала у Црној Гори 27. априла 1891. Са бројем 18. »Гласа Црногорца« од 27. априла 1891. године престао је да буде његов уредник.

Глас Црногорца, уредник др Лазар Томановић, бр. 22—52, 1891; бр. 1—52, 1892; бр. 1—52, 1893; бр. 1—55, 1894; бр. 1—53, 1895; бр. 1—52, 1896; бр. 1—52, 1897; бр. 1—52, 1898; бр. 1—52, 1899; бр. 1—52, 1900; бр. 1—52, 1901; бр. 1—51, 1902; бр. 1—53, 1903.

Глас Црногорца, уредник Живко Драговић, бр. 1—53, 1904; бр. 1—47, 1905. Глас Црногорца, уредник Милош Живковић, бр. 48—53, 1905; број 1—7, 1906. Глас Црногорца, уредник Алекса В. Мартиновић, бр. 8—54, 1906; бр. 1—15, 1907.

Глас Црногорца, уредник Филип Јерговић, бр. 16—59, 1907; бр. 1—52, 1908; бр. 1—23, 1909.

Глас Црногорца, уредник Славо Рамадановић, бр. 24—55, 1909; бр. 1—57,

1910; бр. 1—57, 1911.

Глас Црногорца, уредник Милан Павловић, бр. 1—8, 1912.

Глас Црногорца, уредник др Иво Јовићевић, бр. 9—58, 1912.

Глас Црногорца, уредник Милан Павловић, бр. 1—60, 1913; бр. 1—4, 1914.

Глас Црногорца, уредник Вељко Милићевић, бр. 5—72, 1914; бр. 1—62, 1915.

Глас Црногорца, уредник Перо Богдановић, бр. 1—83, 1917.

Глас Црногорца, од 1918. до 18. јуна 1922. године, кад је престао да злази, нумерише се из године у годину континуирано од броја 84 до 96. Уредник Борислав Сл. Минић.

mitropolija.com